

COVENANT & CONVERSATION

RAV SACKS İLE İNANCI PERAŞADA BULMAK

“Covenant & Conversation yazı dizisine yaptıkları cömert bağış için Maurice Wohl Charitable Foundation’a teşekkür ederim. Maurice ileri görüşlü bir hayırseverdi. Eşi Vivienne son derece mütevazıydı. Adanmışlık ve zarafetin benzersiz bir birlikteliğiydiler ve yaşamak onlar için vermek demektir.”

Nasıl Tartışmamalı Korah 5780

Korah toprak tarafından yutulmuştu, ama ruhu hâlâ hayattadır ve canlıdır; hem de en beklenmedik yerde – Britanya ve Amerika’daki üniversitelerde.

Korah, Hahamlarımızın gökler uğruna *olmayan* bir tartışma olarak adlandırdıkları kavramın vücuda gelmiş haliydi. Hahamlarımız bunun, gökler uğruna tartışmış olan Hillel ve Şamay okullarıyla olan tezadını vurgulamışlardır.¹ Bartenura’ya göre ikisi arasındaki fark, gökler uğruna yapılan bir tartışmanın, *hakikat uğruna yapılan bir tartışma* olmasıdır. Gökler uğruna olmayan bir tartışma ise, *zafer ve güç uğruna yapılan bir tartışmadır* ve ikisi birbirinden çok farklı şeylerdir.

Korah ve takipçileri üç farklı gruptan gelmekteydi. Korah, Levi kabilesindendi. Datan ve Aviram, Reuven kabilesinden geliyordu. Ve bir de, farklı kabilelerden gelen 250 lider vardı. Her birinin kendine özel bir memnuniyetsizliği vardı.² 250 lider, Altın Buzağı günahından sonra liderlik rollerinin kendilerinden alınıp Levi kabilesine verilmiş olmasından dolayı şikâyetçiydi. Datan ve Aviram, Yaakov’un *behor* oğlu olan Reuven’in soyundan oluşan kabilelerine, özel hiçbir statü tanınmadığı için kendilerini mağdur hissediyorlardı. Moşe’nin, Korah’a verdiği “*Koenlik de mi istiyorsunuz? ... Ve Aaron – o ne ki ona karşı şikâyet üretiyorsunuz?*” şeklindeki cevabı da, Korah’ın bir Koen – ve olasılıkla da Aaron’un yerine Koen Gadol – olmak istediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bu üç grubun, her birinin lider olma isteği haricinde ortak hiçbir yanı yoktu. Her biri, hâlihazırda elinde tuttuğundan daha yüksek veya daha saygın bir mevki istiyordu. Tek kelimeyle

¹ Mişna Avot 5:17.

² Bu, İbn Ezra ve Ramban’ın görüşlerinin bir birleşimidir.

ifade etmek gerekirse, güç ve iktidar peşindeydiler. Bu, gökler uğruna yapılan bir tartışma değildi.

Metin bize, asilerin, liderlik kavramı hakkında nasıl bir anlayışa sahip olduklarına dair berrak bir tablo sunmaktadır. Moşe ve Aaron'a karşı iddialarını “Öyleyse neden *kendinizi* Tanrı'nın toplumunun *üstüne yükseltiyorsunuz*” sözleriyle ifade etmişlerdi. Daha sonra, Datan ve Aviram da Moşe'ye “Bir de üzerimize *hâkimiyet kurmak mı istiyorsun?*” demişlerdi.

Genel bir kural olarak; eğer insanların ne sebeple şikâyet ettiklerini anlamak istiyorsanız, onların diğer insanları neyle suçladıklarını dinleyin ve o zaman şahsen kendilerinin ne istediklerini anlayacaksınız. Örneğin, asırlar boyunca çeşitli imparatorluklar Yahudileri dünyayı ele geçirme isteğinde oldukları gerekçesiyle suçlamışlardı. Yahudiler hiçbir zaman dünyayı hâkimiyetleri altına almayı istemiş değillerdi. Uzun zamandır var olan diğer herhangi bir uygarlıktan farklı olarak, Yahudiler hiçbir zaman bir imparatorluk kurmamışlar ve kurma peşinde de olmamışlardı. Ancak Yahudilere bu suçlamaları yönelten halklar, parçalanmaya başlamış imparatorluklara mensuptu. Dünyayı kendi hâkimiyetleri altına almak istemişler, ama bunu yapamayacaklarını anlamışlardı ve bu nedenle kendi arzularını Yahudilere atfetmişlerdi. (“Bölme ve yansıtma” olarak bilinen psikolojik süreçte değerlendirildiğinde, antisemitizmi anlamakta en önemli olgu budur.)³ Yahudi aleyhtarlığı mitlerini işte o zaman yaratmışlardır. Bunların en klasik örneği, Çarlık Rusya'sının düşüşünün son aşamalarında yazar veya propagandacıların icat ettiği Siyon Liderlerinin Protokolleri'dir.

Asilerin istedikleri, Moşe ile Aaron'a atfettikleri şeydi: Tora'da hiç bilinmeyen bir liderlik şekli. Öyle ki bu liderlik şekli, Moşe'nin bünyesinde somutlaşmış olan değerle – yani alçakgönüllülükle – mutlak surette uyumsuzdu. Asiler kendilerini Tanrı'nın toplumunun “üstüne yükseltmek” ve halkın “üzerinde hâkimiyet kurmak” istiyorlardı. Güç istiyorlardı.

Pekâlâ; insan hakikati değil de gücü aradığı zaman ne yapar? Mesaja değil, ulağa saldırır. Karşılarında durduğu kişilerin konumunu ve inanılabilirliğini mahvetme girişiminde bulunur. Rakiplerini sessizleştirmeye gayret eder. İşte Korah ve yandaşı olan asilerin yapmaya çalıştıkları buydu. Bunu yapmakta kullandıkları açık yolsa, Moşe'yi, kendisini toplumun üzerindeki bir konuma yerleştirmekle, liderliği efendiliğe dönüştürmekle itham etmekte.

Moşe'nin cevabından çıkarsayabileceğimiz üzere, asiler başka iddialarda da bulunmuşlardır. Moşe “Onlardan tek eşek almadım; aralarından hiçbirine bir yanlımı olmadı” demektedir, böylece onların, kendisini, mevkiini kişisel çıkar için istismar etmekle, halkın mallarına haksız yere el koymakla suçladıklarına işaret etmektedir. Moşe ayrıca “Tüm bu icraatı yapmak üzere beni *A-Şem*'in gönderdiğini ve [bunları] kalbimden [uydurmuş] olmadığımı şu şekilde bileceksiniz” demektedir ki bu da onların Moşe'yi, belli başlı talimat veya emirleri icat ederek, bunlar aslında kendi fikri olmasına rağmen onları sanki Tanrı emretmiş gibi davranmakla itham ettiklerini göstermektedir.

En korkunç örneğe, Datan ve Aviram'ın yönelttiği suçlamadır: “*Bizi çölde öldürmek için süt ve bal akan ülkeden çıkardığın yetmedi mi?*” Bu, çağımızda gördüğümüz bazı kavramların

³ Bkz. Vamik Volkan, *The Need to have Enemies and Allies* (Düşmanlara ve Müttefiklere Sahip Olma İhtiyacı) (1988).

selefidir: sahte haberler, alternatif gerçekler ve post-hakikat. Bunlar çok bariz birer yalandı, ama Datan ve Aviram, onları doğru zamanda yeteri kadar sıklıkla söylediğiniz takdirde birilerinin bunlara inanacağını biliyorlardı.

Gerçek meseleleri düzene sokmak için en hafif bir girişim bile yoktu: Leviler, Reuveniler ve diğer kabile ileri gelenleri arasında çalkantılı bir memnuniyetsizliğe sebep olan liderlik yapısı; vaat edilmiş topraklara erişme konusunda tüm ümidini kaybetmiş bir nesil; ve halkın huzurunu kaçıran başka her ne var idiyse. Bunlar gerçek birer sorundu, ama asilerin ilgi duydukları şey hakikat değildi. Güç istiyorlardı.

Metinden yargılayabildiğimiz kadarıyla, gayeleri, Moşe'nin itibarını sarsmak, inanılabilirliğini zedelemek, halk içinde onun gerçekten de Tanrı'dan talimat alıp almadığı konusunda kuşkular uyandırmak ve bu yolla onun karakterini, gelecekte halka liderlik edemeyeceği veya en azından asilerin taleplerine boyun eğmeye zorlanacağı şekilde lekelemektir. İnsan güç uğruna tartıştığı zaman, hakikat bunun içine hiçbir şekilde girmez.

Gökler uğruna olmayan bir tartışma, çağımızda, insanları, herhangi bir yanlış yaptıkları zaman – ki bu bazen gerçek bir yanlış olabilir (örneğin cinsel taciz gibi) veya sadece o anın ahlaki modasına karşı çıkma şeklinde yapılmış sözde bir “yanlış” olabilir – şahsiyetsiz varlıklara dönüştürmek için sosyal medyayı kullanan “gayrimeşrulaştırma” veya “hedef gösterme” kültürü şeklinde yeniden gün yüzüne çıkmıştır. Bunun özellikle rahatsız edici bir örneği, üniversitelerde, görüşleri herhangi (genellikle azınlık) bir gruba karşı kırıncı addedilen bir kişiden bir platformun esirgenmesi veya elinden alınması şeklinde görülmektedir.

Örneğin, Mart 2020'de, üniversiteler Koronavirüs krizi nedeniyle kapatılmadan hemen önce, Oxford Üniversitesi Profesörü Selina Todd, daha önceden bir konuşma yapacağını söylediği Oxford Uluslararası Kadınlar Festivali'nde konuşmaktan men edildi. Kadınların yaşamı üzerine önde gelen bir akademisyen olan Todd “transfobik” addedilmişti ki kendisi bunu inkâr etmektedir. Yaklaşık olarak aynı zamanlarda, UN Kadınlar Oxford UK Derneği, eski İçişleri Bakanı Amber Rudd'un bir konuşmasını, başlamasına bir saat kala iptal etti.

2019'da Cambridge Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, konuk öğretim görevlisi olması için Kanadalı psikoloji profesörü Jordan Peterson'a sunmuş olduğu teklifi geri çekti. Cambridge Üniversitesi Öğrenci Birliği “Kendisinin çalışma ve görüşleri, öğrenci birliğinkileri temsil etmemektedir ve bu nedenle kendisinin ziyaretini Üniversite için değerli bir katkı olarak değil, Üniversitenin prensiplerine aykırı bir ziyaret olarak görüyoruz” yorumunda bulundu. Başka bir deyişle, onun söyleyecekleri hoşumuza gitmiyor demekteydiler. Bu üç örneğin hepsi ve son yıllarda meydana gelen diğer benzeri örnekler utanç vericidir ve Üniversitenin prensiplerine ihanet niteliğindedir.

Bunlar, gökler uğruna olmayan tartışmaların çağdaş örnekleridir. Hakikat arayışını, zafer ve güç arayışı uğruna terk etmekle ilgilidirler. Bir bireyi susturmak ve saygınlığına zarar vermekle – onu gayrimeşrulaştırmakla – ilgilidirler. Bir üniversite, “gökler uğruna” (hakikate ulaşma uğruna) yapılan tartışmaların yuvasıdır veya öyle olmalıdır. Hakikatin ortak çalışmayla aranmasına katıldığımız yerdir. Bizimkilere aykırı olan görüşleri dinleriz. Kendi inançlarımızı

savunmayı öğreniriz. Anlayışımız derinleşir ve entelektüel yönden gelişiriz. Hakikati önemsemenin ne anlama geldiğini öğreniriz. Güç peşinde koşmanın da kendi yeri vardır; ama bu, bilginin mekânı olan yer değildir.

İşte bu nedenle Hahamlarımız, Korah ve yandaşı asilerle Hillel ve Şamay'ın okulları arasındaki tezada dikkat çekmişlerdir:

Üç yıl boyunca Şamay ve Hillel okulları arasında bir görüş ayrılığı vardı. İlki “Kanun bizim görüşümüzle hemfikir” diyordu ve diğeri “Kanun bizim görüşümüzle hemfikir” diye ısrar ediyordu. Sonra göklerden bir Ses (*bat kol*) duyuruda bulundu: “Hem bunlar hem de bunlar yaşayan Tanrı'nın sözleridir; ama kanun, Hillel okulunun görüşüne göredir.”

Madem “Hem bunlar hem de bunlar yaşayan Tanrı'nın sözleridir”, o zaman neden Hillel okulu kanunun kendi kararları doğrultusunda belirlenmesine nail olmuştur? Çünkü nazik ve mütevazı idiler, hem kendi kararlarını hem de Şamay okulunun kararlarını öğrenirlerdi, hatta o kadar mütevazı idiler ki, Şamay okulunun öğretilerini, kendilerinininkilerden önce aktarırlardı.⁴

Bu, rabinik idealin güzel bir portresidir: bazen bizimkilerden bile önce rakiplerimizin görüşlerini dinlemekle çok şey öğreniriz. **Üniversitelerde olup bitenlerin, hakikat arayışını güç arayışına dönüştürmenin, hemfikir olunmayan kişileri şeytanlaştırıp uygun platformları onlardan esirgemenin, günümüzün Korah olgusu ve gerçekten de çok tehlikeli olduğuna inanıyorum. Eski bir Latince deyiş, adaleti temin etmek için *audi alteram partem*, “Diğer tarafı dinle” der. Hakikate giden yolda yürümek, diğer tarafı dinlemekle mümkündür.**

Şabat Şalom

Jonathan Sacks

Rabbi Sacks'ın diğer makaleleri için lütfen www.rabbisacks.org sitesini ziyaret edin.

 @rabbisacks

© Rabbi Sacks Tüm hakları saklıdır.

Rabbi Sacks'ın Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir.

⁴ Babil Talmudu, Eruvin 13b.

